

СЕРІЯ «ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИВ»

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](http://nashformat.ua)

ЗА РЕДАКЦІЄЮ
БАРРІ НОТОН,
КЕЛЛІ ЦАЙ

КИТАЙСЬКЕ ДИВО І ДЕРЖАВНИЙ КАПІТАЛІЗМ

ВІД ПЛАНОВОЇ ЕКОНОМІКИ ДО МОДЕЛІ
ПРИСКОРЕНОГО ЗРОСТАННЯ

*Переклала з англійської
Наталія Томчевска-Попович*

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2024

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

Зміст

<i>Список таблиць</i>	9
<i>Список рисунків</i>	11
<i>Список авторів</i>	13
<i>Список умовних скорочень</i>	15
 <i>Розділ 1</i> Вступ. Державний капіталізм і китайське економічне диво. <i>Келлі Цай, Баррі Нотон</i>	 19
 Частина перша ЕВОЛЮЦІЙНА ТРАЄКТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ	
 <i>Розділ 2</i> Державний бізнес і партійно-державне регулювання в сучасній політичній економії Китаю. <i>Маргарет Пірсон</i>	 55
 <i>Розділ 3</i> Трансформація державного сектору: SASAC, ринкова економіка та нові національні чемпіони. <i>Баррі Нотон</i>	 82
 Частина друга РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПРОЦЕСИ	
 <i>Розділ 4</i> Стабільність, управління активами та поступові зміни в реформованій економіці Китаю. <i>Даг Гатрі, Чжисін Сяо, Цзуньмін Ван</i>	 121

<i>Розділ 5</i>	Поява та еволюція китайських бізнес-груп: чи формуються пірамідальні групи? <i>Ділан Сазерленд, Лутао Нін</i>	155
<i>Розділ 6</i>	Конкуренція та модернізація в китайській промисловості. <i>Лорен Брандт, Ерік Тун</i>	222
Частина третя		
ЗАГАЛЬНА КАРТИНА: ІСТОРИЧНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА СИСТЕМНІ ПЕРСПЕКТИВИ		
<i>Розділ 7</i>	Пояснення динаміки змін: трансформація та еволюція державної економіки Китаю через війну, революції та мир у 1928–2008 роках. <i>Морріс Бянь</i>	289
<i>Розділ 8</i>	Еволюція держави загального добробуту в умовах державного капіталізму в Китаї. <i>Марк Фрейзер</i>	319
<i>Розділ 9</i>	Чи дотримувався Китай східноазійської моделі розвитку? <i>Андреа Болто, Марія Вебер</i>	342
<i>Подяки</i>		374
<i>Бібліографія</i>		378

Пам'яті Марії Вебер

Список авторів

АНДРЕА БОЛТО — почесна співробітниця коледжу Магдалини Оксфордського університету, Велика Британія.

ЛОРЕН БРАНД — професор економіки Університету Торонто, Торонто, Онтаріо, Канада.

МОРРИС БЯНЬ — завідувач кафедри та професор історії Обернського університету, Оберн, Алабама, США.

ЦЗЮНЬМІН ВАН — викладач соціології Університету Мемфіса, Мемфіс, Теннессі, США.

МАРІЯ ВЕБЕР — колишня професорка міжнародних відносин і порівняльної політики в Університеті Бокконі в Мілані та очільниця досліджень Азії в Інституті міжнародних політичних досліджень (IIPS). З 2004 по 2006 рік — директорка Італійського інституту культури в Пекіні.

ДАГ ГАТРИ — головний директор Apple Inc. і член факультетської ради в Університеті Apple, Шанхай, Китай.

ЛУТАО НІН — викладач міжнародного бізнесу в Даремському університеті, Велика Британія.

БАРРІ НОТОН — професор китайської економіки та завідувач кафедри міжнародних відносин Китаю Вищої школи міжнародних відносин і тихоокеанських досліджень імені Лок Кван Со Каліфорнійського університету в Сан-Дієго, Каліфорнія, США.

- МАРГАРЕТ ПІРСОН — професорка управління та політики в Університеті Меріленду, Коледж-Парк, Меріленд, США.
- ДІЛАН САЗЕРЛЕНД — викладач і директор магістерської програми Школи сучасних китайських досліджень Ноттінгемського університету, Велика Британія.
- ЧЖИСІН СЯО — асоційований професор менеджменту в Китайсько-Європейській міжнародній школі бізнесу.
- ЕРІК ТУН — асоційований професор китайських бізнес-досліджень імені Пітера Мура у Школі бізнесу Саїд Оксфордського університету, Велика Британія.
- КЕЛЛІ ЦАЙ — керівниця відділу та професорка соціальних наук у Гонконзькому університеті науки та технологій, Кліар-Вотер-Бей, Гонконг; професорка політології в Університеті Джонса Гопкінса, Балтимор, Меріленд, США.
- МАРК ФРЕЙЗЕР — професор політики та науковий співдиректор Інституту Індії та Китаю в Новій школі соціальних досліджень, Нью-Йорк, Нью-Йорк, США.

Вступ. Державний капіталізм і китайське економічне диво

Келлі Цай, Баррі Нотон

Сьогодні водій, який їде по другій або третій кільцевій дорозі центром Пекіна, проїжджає повз десятки блискучих сучасних веж заввишки у двадцять-тридцять поверхів. Найперші з них, побудовані в 1980-х і 1990-х роках, були міжнародними готелями та офісами іноземних компаній. Однак з 2000 року більшість престижних проєктів і скляних веж на внутрішніх кільцевих дорогах будували китайські державні корпорації. Вони стоять, як вали могутньої сучасної фортеці, як залишки стін стародавнього міста. На сході це переважно промислові компанії, а на заході — фінансові. На східно-му боці, під час заходу сонця, крізь багатоповерховий скляний атриум, що з'єднує дві половини будівлі Китайської національної нафтової корпорації, на баскетбольному майданчику горішнього поверху можна побачити її працівників — вони, здається, грають просто у повітрі. Проте ніщо не може зрівнятися з вежами Центрального телебачення Китаю, які додають місту нотки брутальної елегантності. Ці будівлі є беззаперечним свідченням того, що державне підприємництво в китайській економічній моделі триває і навіть зростає. Зовнішній вигляд Пекіна дедалі більше демонструє конфігурацію економічної влади Китаю, наголошуючи на економічній вазі та сучасності країни.

Важливість державного бізнесу в економіці, яка переважно є ринковою, неминуче викликає питання про природу китайської системи. Які з них, з усього глобального спектра політичних та економічних моделей, найбільше стосуються майбутнього Китаю? Чи йде Китай по стопах своїх східноазійських сусідів? Чи є соціалістична риторика лише фасадом реальності, більш схожою на олігархічний капіталізм, притаманний деяким іншим постсоціалістичним країнам? Чи існують підстави для надій, що їх плекають китайські «нові ліві» інтелектуали, про «капіталізм з людським обличчям», сформований державою на основі соціалістичних цінностей та інститутів? Перш ніж почати розглядати ці важливі питання, нам потрібно краще зрозуміти поточну конфігурацію уряду та бізнесу в Китаї. Ця книжка базується на припущенні про те, що після майже 50 років постійних змін як у маоїстському, так і в реформістському Китаї сформувалася досить стабільна та взаємопідсилююча система політичних та економічних інститутів. Звичайно, не можна припускати сталість економічних досягнень Китаю в умовах державного капіталізму. Однак сьогоднішня конфігурація була достатньо послідовною від початку 2000-х, щоб можна було спробувати провести попередню оцінку деяких ключових аспектів системи.

Ця книжка присвячена піднесенню та перебудові китайських державних підприємств. Державні підприємства завжди відігравали важливу роль у Китайській Народній Республіці, але приблизно з 2004 року був взятий курс на послідовну підтримку сильного та міцного державного сектору в довгостроковій перспективі. Ми умовно називаємо цю систему «державним капіталізмом». Жоден термін не є ідеальним, але «державний капіталізм» відображає поєднання переважно ринкової економіки Китаю, ринків капіталу, що розвиваються, і великих та поважних державних корпорацій. Крім того, «державний капіталізм» має націоналістичну конотацію, яка, на нашу думку, є доречною в поточному політичному середовищі Китаю. Позиція китайського державного капіталізму в спектрі можливих політико-економічних систем обговорюється далі в цьому вступі. Книжка підтримує міждисциплінарну перспективу, поєднуючи історію,

економіку, політику та соціологію. Головний контекст — «диво» економічного зростання Китаю, яке відбулося після 1978 року. Наше всеосяжне аналітичне завдання — з'ясувати зміст і наслідки державного капіталізму в сучасній політекономії Китаю.

1. Еволюційна траєкторія державного сектору

До недавнього часу державні підприємства в Китаї розглядалися насамперед як економічний тягар: як реформувати цих неефективних динозаврів? Як фінансова система може протистояти їхнім проблемним заборгованостям? У цій книжці, навпаки, державні підприємства розглядаються як тривала функція китайської економіки, чий інтереси, еволюція та вплив заслуговують на аналіз як на мікро-, так і на макрорівні. Після 2003 року становище та роль державних фірм стабілізувалися, і, що важливо, їхня прибутковість різко зросла. Контроль центрального уряду було раціоналізовано для найбільших і найважливіших державних фірм, тоді як менші державні компанії продовжили «реструктуризацію» шляхом комерціалізації, а для багатьох — і прямої приватизації. Сьогодні розуміння державного підприємництва є важливим для тлумачення практично кожного аспекту економіки та політики Китаю.

Важливість державних підприємств у Китаї не є загально-визнаною. Багато людей вважають за краще ставитися до державних фірм так, ніби вони вже стали переважно незалежними комерційними організаціями, що не відрізняються від орієнтованих на прибуток фірм у капіталістичній економіці*. Для деяких цілей це може бути прийнятним. Однак для розуміння визначальних рис політичної економії Китаю це зовсім не так. Китай не здійснює цілеспрямованого переходу від державного соціалізму до ринкового капіталізму. Натомість Китай епохи реформ розвинув особливу форму державного капіталізму, в якому

* Звернімося, наприклад, до Sull (2005), який обговорює випадки як з державного, так і з приватного бізнесу, але ніколи не згадує потенційні відмінності між цими двома класами.

державні підприємства залишаються центральними для його моделі політичної економії, що розвивається. Держава зберігає прямий контроль над стратегічними секторами, бере участь у промисловій політиці та займає панівну позицію в банківському секторі та на фондових ринках. Водночас китайський державний капіталізм виник у сучасну епоху глобалізації і містить вагомі елементи сучасного глобалізованого та фінансового капіталізму. Інтеграція в глобальні виробничі мережі, впровадження сучасних капіталістичних систем стимулювання, як-от опціони на акції і широке використання методів корпоративної реструктуризації, вперше застосованих американськими інвестиційними банками та фондами викупу цінних паперів компаній, — усе це характеризує систему Китаю сьогодні. Це версія державного капіталізму XXI століття, подібна до систем у сучасній Бразилії чи Росії; хоч ці три країни і різні, всі вони мають елементи, які можна назвати «сучасним державним капіталізмом».

У цьому контексті протилежні погляди на державний сектор Китаю сьогодні зазвичай впливають із різних концепцій (або упереджень) щодо еволюційного процесу, який рухає державний сектор. Ті, хто переоцінює поширеність приватних фірм, часто бачать трансформацію власності лише одним із компонентів неминучого руху до ринкової економіки. Цю точку зору різко критикує Яшен Хуан (2008), який вказує на реальність державного контролю над низкою підприємств, які часто помилково вважаються приватними, а також на посилення державної власності в деяких секторах за останні роки. Кожен із розділів цієї книжки сприяє конкретному розумінню еволюції державного сектору. Жоден із наших авторів не має великої всеосяжної теорії еволюційного процесу, але всі погоджуються, що він не є односпрямованим і складається з багатьох перехресних політичних та економічних факторів.

Таким чином, наступні розділи висвітлюють ключові аспекти цієї еволюції. По-перше, на макрорівні можна спостерігати значні *галузеві відмінності* в державному контролі та регулюванні. Таке диференційоване управління промисловим і комерційним секторами частково відображає *прагматичний підхід уряду до*

конкуренції, оскільки приватним та іноземним підприємствам було дозволено входити у сфери, де вони мають порівняльну перевагу. Цей прагматизм також породив нові моделі *корпоративного управління* державними компаніями з більш технократичним менеджментом та меншою невизначеністю у правах власності. Зрештою, все-таки прозоре управління опосередковується адаптивним розширенням *цілей суспільної власності*, а також незмінними *політичними та ідеологічними факторами*. Сукупно ці характеристики еволюційного процесу суспільної власності представляють стабільну, але політично обмежену форму державного капіталізму, яка з часом може приносити дедалі меншу економічну віддачу.

Секторальний вплив на еволюцію

Еволюційний шлях державних фірм багато в чому визначається галузевим складником. Державні підприємства контролюють більшість того, що раніше називали «командними висотами» економіки. Тобто державні підприємства домінують у секторах, які або є стратегічними, або не є «природно» конкурентними — тобто секторами, які часто характеризуються регульованими монополіями або державною власністю в багатьох країнах світу. Державна власність була свідомо і несвідомо прийнята розробниками китайської політики як альтернатива державному регулюванню. Пірсон у розділі 2 показує, що власність і регулювання еволюціонували разом, і в результаті регулювання і відносини між урядом та бізнесом суттєво відрізняються залежно від економічного сектору. Пірсон описує три «рівні» загальної економіки, кожен з яких характеризується особливою структурою регуляторних установ. Вищий ярус, що складається з секторів природних монополій та інших стратегічних галузей, має поширену державну власність і слабкі та надлишкові регуляторні інституції. Крім того, державні фірми вищого рівня зазвичай управляються безпосередньо центральним урядом.

Концентрація централізовано керованих державних фірм у секторах вищого рівня певною мірою є прямим результатом

політики центрального уряду наприкінці 1990-х років, спрямованої на «захоплення великого і звільнення малого» (*zhuada fangxiao*). Усі державні підприємства, окрім найбільших, були реструктуризовані, об'єднані чи закриті, але найбільшим компаніям було знову приділено увагу, а їхній потенціал зміцнено. Згодом створення Комісії Державної ради з нагляду та управління активами (SASAC) у 2003 році стало важливим кроком у напрямку створення агентства з питань власності та ще більше скоротило кількість центральних державних підприємств, які займають «командні висоти» китайської економіки. Нотон у розділі 3 описує створення цього важливого центрального урядового агентства та описує концентрацію керованих ним фірм на пірсоновому «вищому рівні» китайської економіки. На момент заснування понад дві третини активів SASAC перебували в чотирьох секторах: нафтопереробній та нафтохімічній промисловості; електроенергетиці; телекомунікаціях; військовій промисловості. Відтоді SASAC намагається ще більше зосередити свої великі підприємства на їхніх основних напрямках діяльності. Зважаючи на те, що книжка зосереджена на державному секторі, більшість наступних розділів аналізують бізнес у вищому та середньому рівнях китайської економіки. Фірми вищого рівня також зазвичай є тими фірмами, які викликають у міжнародній спільноті занепокоєння щодо зростаючої економічної потужності та геостратегічних намірів Китаю.

На «середньому рівні» класифікації М. Пірсон*, де немає природних монополій і небагато стратегічних проблем, регулювання є незначним, а регуляторні інституції майже відсутні. Державна власність стала набагато менш помітною в тих секторах, де виробництво є ефективним у масштабах менших, ніж гігантські, де вхідні бар'єри є помірними і де на карту не поставлені безпосередні національні стратегічні інтереси. Фірми середнього рівня працюють у важливих галузях, як-от машинобудування

* Ідеться про *middle tier* за класифікацією Маргарет Пірсон; середній рівень складається із секторів, які є стратегічно важливими, але підлягають меншому контролю з боку держави через частково приватну власність підприємств та іноземні інвестиції. — Прим. пер.

та автомобілебудування, хімічна та фармацевтична промисловості, які є менш стратегічно важливими та не так переплетені з регуляторними вимогами, як сектори вищого рівня. Фірми середнього рівня зазнають впливу глобальної конкуренції, і водночас саме в цих секторах технічний динамізм і відносини з іноземними фірмами є критично важливими для майбутнього Китаю. Як наслідок, уряд тут дотримується політики м'якого втручання.

Розділ 6 охоплює три сектори середнього рівня — автомобілей, будівельної техніки та верстатів — і кожен з них демонструє динамізм і змішування форм власності, включно як з національними, так і з іноземними гравцями. Незважаючи на відносно незначне втручання держави, державної власності в цих динамічних секторах середнього рівня аж ніяк не бракує. Державні підприємства середнього рівня набагато частіше перебувають у власності органів влади субнаціонального рівня, таких як провінції та муніципалітети. Окремі державні підприємства, які довели свою здатність витримувати конкурентний тиск і які вважаються такими, що накопичили значний спеціалізований досвід, отримують переважну підтримку як потенційні національні чемпіони. Брандт і Тун, які зосереджують увагу на результатах їхньої діяльності, показують, що в багатьох випадках такі чемпіони досягли значного успіху в середньостроковій перспективі.

На «середньому рівні» ми також бачимо нещодавні експерименти Китаю з відродження «промислової політики». Промислова політика має менше прямого стосунку до вищого рівня, де вона є лише набором інструментів, які конкурують (а іноді й конфліктують) з ієрархічно здійснюваним контролем, бюджетними та фінансовими інструментами, а також іноді з окремими амбітними плановими цілями. Але на середньому рівні, де місцеві державні фірми змішуються і конкурують з приватними фірмами, Китай дедалі більше прагне розвивати і прискорювати технологічне вдосконалення через промислову політику. Досі результати цієї політики — наприклад, в автомобільній галузі, про яку згадує Пірсон, — були вкрай неоднозначними, а сама

політика — суперечливою. З 2009 року, коли Китай посилив підтримку державних підприємств у відповідь на світову фінансову кризу, в КНР точаться суперечки про те, чи «держава розвивається за рахунок приватного сектору» (*guojin mintui*), оскільки преференційна державна політика надала державним підприємствам очевидні конкурентні переваги, яких не мають приватні фірми. Також з 2009 року Китай розпочав програму всебічної підтримки так званих стратегічних галузей, що розвиваються, — переліку провідних галузей: екології, нової енергетики, електроніки та машинобудування, — якими могла б пишатися найрозвиненіша економіка. Це практично всі галузі середнього рівня. Якби Китай спробував реалізувати програму стратегічних галузей, що розвиваються, спираючись переважно на державні компанії, це, безсумнівно, мало б набагато більше невдач, ніж успіхів. Однак китайські політичні діячі намагаються поєднувати вибіркове оперття на великі державні компанії з підтримкою нових приватних компаній, що розвиваються на ринкових засадах, і у них є шанс виконати частину своєї амбітної програми. Наразі середній рівень характеризується незначним регулюванням, конкурентними ринками з важливою роллю державних підприємств, а також деякими спробами державного управління через промислову політику.

Державні компанії значною мірою відійшли від «нижнього рівня» М. Пірсон. Переважна частина бізнесу в Китаї — малі та середні підприємства — перебуває на цьому нижньому рівні, який домінує в секторах, орієнтованих на споживача, легкій промисловості та експорті. Зростання приватного бізнесу в Китаї є надзвичайно важливим і в деяких аспектах навіть більш переконливим, ніж консолідація державного бізнесу. Приватні фірми розробили нові системи управління і вже мають глобальний вплив у низці сфер (Tsui, Bian, Cheng, 2006; Wagle, Gregory, Tenev, 2000). Ба більше, зростання приватного бізнесу і приватного капіталу створило певний тиск, але не призвело до їх реальної мобілізації в напрямку політичної і соціальної лібералізації (Chen, Dickson, 2010; Dickson, 2008; Tsai, 2007; Krug, 2004). Оскільки в наявній літературі приватний бізнес у Китаї розглядається

широко і з різних дисциплінарних точок зору, у цій книжці ми залишаємо за собою право зосередити увагу передусім на державних компаніях, тим самим не маючи на увазі, що будь-який цілісний погляд на економіку, політику та суспільство Китаю може ігнорувати динамічний приватний сектор.

Пірсон показує, що нижній рівень є переважно приватним і що він має особливі установи «соціального регулювання», особливо ті, що займаються питаннями охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів. Як і регуляторні інституції вищого рівня, регуляторні органи нижнього рівня мають непросту історію в Китаї, але контекст і виклики, що стоять перед ними, зовсім різні. Проблема органів соціального регулювання нижнього рівня полягає в їхній короткій історії, слабких повноваженнях і можливостях збору інформації, а також в обмеженій довірі до них. Крім того, наявні місцеві владні структури конкурують за ресурси з новими інституціями, що іноді призводить до «регуляторного хаосу», оскільки нові регуляторні агенції на шаровуються на старі наглядові органи, які не були демонтовані. Місцевий протекціонізм створює додаткові проблеми, оскільки субнаціональні органи влади мають економічні стимули бути більш м'якими у сфері соціального регулювання (наприклад, захисту прав споживачів та безпеки праці), враховуючи, що локальний бізнес генерує місцеві доходи. Скандали та нещасні випадки мають більшу вагу в підриві підтримки на місцях, роблячи соціальне регулювання короткостроковим політичним пріоритетом. Ця постійна конкуренція між місцевими інтересами та ширшими соціальними потребами також є основною темою розділу 8, присвяченого новоствореним інститутам соціального забезпечення.

Цей галузевий аналіз руйнує сподівання на іншу односпрямовану траєкторію, яка полягала в тому, що Китай буде неухильно рухатися до «регуляторної держави». Далі Ян (Yang, 2006) описав багатообіцяючі початкові кроки в цьому напрямку. Результат виявився доволі неоднаковим і досить різноманітним у різних секторах (Hsueh, 2011). Державна власність стала найпоширенішою альтернативою регулюванню в китайському

контексті, принаймні на вищому рівні. Наприклад, регуляторний орган у сфері авіаперевезень досягнув значного покращення безпеки польотів, але через те, що був жорстким і авторитетним «босом», а не завдяки відносинам з авіакомпаніями на засадах рівності та партнерства. Регулятори фінансового сектору, безумовно, є найбільш компетентними і серйозними гравцями в економічній сфері, але навіть тут, як показує Пірсон, існують суттєві відмінності між спроможністю та ефективністю. Власне, такі результати у сфері регулювання є певною платою за досить ефективний в інших аспектах підхід Китаю до етапних реформ. Як правило, до наявних організацій ставилися як до експертних центрів і не ліквідовували, а перепрофілювали їх для виконання нових завдань. Але у сфері регулювання це означає, що старі органи управління переповнюють цю сферу і ускладнюють створення нових незалежних регуляторних органів. Такий результат може бути відображенням поширеного короткострокового підходу, коли використовується ефективний у короткостроковій перспективі метод досягнення одного з інтересів уряду за рахунок створення інституцій, які були б набагато ефективнішими в довгостроковій перспективі. Відсутність регуляторної незалежності, безумовно, є характерною рисою китайської системи. У своїй попередній роботі Пірсон зазначала, що в усьому світі не з'явилося ефективної альтернативи моделі незалежного регуляторного органу (Pearson, 2005). Таким чином, видається малоймовірним, що Китаю вдасться уникнути відродження попереднього руху до регуляторної незалежності, ймовірно, як реакції на неминучі скандали та нещасні випадки.

Конкуренція та прагматизм

Галузева структура власності та регуляторних інституцій впливає на баланс між державними зусиллями з контролю та силами ринкової конкуренції. Сили конкуренції витіснили державні фірми з нижнього рівня. До епохального скорочення державного сектору наприкінці 1990-х років втрат збиткових державних

підприємств переважно зазнали малі підприємства, більшість з яких працювали в секторах споживчих товарів та легкої промисловості. Щойно держава «відпустила» ці державні підприємства, вони були практично витіснені більш конкурентоспроможними приватними фірмами. І навпаки, на вищому рівні держава так і не усунула вхідні бар'єри, які захищають наявні державні підприємства. Це найбільш очевидно в таких секторах, як телекомунікації та видобуток нафти і газу, де державна монополія є абсолютною, але меншою чи більшою мірою це стосується й інших секторів. У цих провідних секторах державні компанії були реструктуризовані та віддані на волю ринковій конкуренції, але з боку лише невеликої кількості інших державних компаній і в ретельно контрольованій формі.

На середньому рівні взаємодія між ринковою конкуренцією та державним контролем є більш тонким і складним явищем. У розділі 6 Брандт і Тун чітко пояснюють, через які саме процеси ринкова конкуренція стимулює технологічний прогрес, який, своєю чергою, трансформує китайську промисловість. У секторах, де державна політика є більш відкритою для різних форм власності, стає очевидним, що розмір внутрішнього ринку Китаю створює значні переваги для китайських компаній, а конкуренція за цей ринок стимулює створення потенціалу в китайській економіці: китайські компанії (як державні, так і приватні) повинні модернізувати свої можливості, щоб уникнути інтенсивної конкуренції в низькобюджетних сегментах, а іноземні компанії повинні локалізувати свою діяльність і передавати технології китайським партнерам, щоб бути конкурентоспроможними за витратами. У конкурентних секторах середнього рівня ми бачимо скорочену версію більш загального спостереження про еволюцію китайської промисловості: значна частина економічного розвитку Китаю зумовлена прагматичністю, з якою різні форми власності використовуються в різних секторах економіки. Китай, безумовно, прагне підтримувати державні фірми, але він погоджується, часом неохоче, на домінування приватних, зокрема іноземних, фірм, коли вигоди є більшими, а витрати на підтримку державних фірм завищені.